

Apunts per al segle XXI

"L'exercici físic neix de dos instints originaris: de la necessitat d'una preparació per a la lluita per l'existència i del gust per un tipus de moviment en certa manera reglamentat i dirigit."

(EDMUND NEUENDORFF, 1930)

"L'origen dels exercicis físics va lligat íntimament a l'educació de l'home primitiu, la seva finalitat pedagògica era aconseguir la capacitat física dels membres del grup, la consciència i la solidaritat de tothom i l'esbarjo."

(D. VAN DALEN-E. MITCHELL-B. BENNETT, 1953)

De les pràctiques físiques primigènies a l'esport educatiu (I)

En temps reculats, l'home primitiu concebia els exercicis físics com a fórmules no implicades directament en el procés de subsistència, en les quals els membres del grup, especialment els més joves, es preparaven físicament i cognitivament per a la lluita per l'existència, assajaven patrons de comportament útils i agradables, es divertien, satisfien llurs necessitats instintives de moviment, realitzaven actes de culte i, d'aquesta manera, contribuïen a la formació d'una consciència de grup i a la socialització de tots els seus integrants. En suma, les pràctiques físiques primigènies que va desenvolupar l'home prehistòric en el seu temps de lleure constituïen tot un sistema d'educació més o menys conscient, que fou vital per elevar el nivell de la seva cultura i assolir la supervivència del grup i de l'espècie humana.

Advoquem per un procés formatiu que ens porti des de les pràctiques físiques educatives i culturals del passat a l'esport educatiu, en el qual aquest esdevingui veritablement una pràctica formativa de l'home actual. L'educació esportiva es fonamenta en l'esport com a mitjà que contribueix a la formació de l'individu, ja que aquest no es constitueix en un fi en ell mateix sinó que es converteix en un recurs eficaç al servei de les persones. Aquest esport, l'esport educatiu, ha de ser configurat com un procediment singular d'una educació física renovadora, l'objecte formal de la qual és l'educació de la persona a través de les conductes motrius.

L'esport educatiu que proposem parteix del pressupòsit pedagògic constructivista que té un caràcter marcadament paidocèntric, en què l'alumne és el centre i el motor del procés educatiu, per la qual cosa se subratlla l'accent pedagògic en el procés més que no pas el producte final. Tanmateix, en aquest plantejament cal no marginar altres corrents pedagògics existents de forma més o menys implícita en el procés d'ensenyament/aprenentatge de l'educació física i, per

projecció, en l'esport educatiu. En el corrent pedagògic tradicional, rescatem el paper del professor com a promotor d'un clima de competitivitat entre els alumnes, regulat per criteris pedagògics i consignes didàctiques, perquè és un dels fonaments clau de l'esport com a pràctica de rendiment. Recorrem al pragmatisme del corrent pedagògic tècnic, per tal d'aconseguir que l'esport educatiu contribueixi també a l'obtenció d'un bon nivell de salut, benestar i qualitat de vida personal. Acudim als corrents pedagògics crítics i antiautoritaris, perquè ens interessa el paper de l'esport a l'escola com a procés d'equiparació i integració sociocultural entre els alumnes, sense perdre l'esperit crític i inconformista amb els valors i missatges subliminars del mateix esport que corresponen als valors dominants de la nostra societat.

Al voltant d'aquest plantejament, abordem l'esport educatiu des d'una perspectiva antropològica, històrica i pedagògica, per tal de presentar als alumnes les activitats motrius primigènies i aconduir-los, mitjançant un procés actiu d'experimentació i conquesta cultural, als esports actuals. Pretenem d'entroncar les pràctiques d'antany (pràctiques educatives per a l'home primitiu) amb les actuals a través d'una progressió racional adequada basada en la praxi històrica i antropològica, que justifiqui la pertinència educativa d'una nova estructura pedagògica respecte del disseny pedagògic de l'esport més tradicional.

Sota aquest enfocament, presentem una possible classificació etnomotriu de base històrica i orientació pedagògica on hem agrupat els diversos esports existents en famílies esportives afins, establertes per criteris estructurals i funcionals comuns. Totes les famílies esportives considerades van precedides per unes pràctiques físiques ancestrals properes entre elles per raó de la seva naturalesa cultural i/o funció social, aquesta praxi motriu primigènica constitueix el seu fonament motriu i la seva raó de ser an-

tropològica: utilitària, d'esbarjo, agonística, laboral, festiva, ritual o luctatòria.

Tot seguit, suggerim tretze àrees d'actuació repartides en dues bateries de propostes. La primera correspon al conjunt dels set primers àmbits d'activitats que s'hauran de desenvolupar en el centre acadèmic. I la segona es nodreix de les sis àrees d'activitats especials restants que es desenvoluparan bàsicament fora del nucli escolar en règim intensiu, aprofitant els diversos períodes estacionals (el descabellament de cadascuna d'aquestes bateries serà presentat en les editorials següents):

Àmbit intern (centre escolar)

1. De les capacitats filogenètiques als esports individuals.
2. De les tècniques de lluita als esports de combat.
3. Dels jocs col·lectius als esports d'equip.
4. De les pràctiques amb objectes als esports amb instruments.
5. De les habilitats laborals als esports tradicionals.
6. De les danses rituals als esports de ritme i expressió.
7. Dels recursos cinegètics i bèl·lics als esports de control i precisió.

Àmbit extern (medi natural)

8. De les embarcacions de transport als esports nàutics.
9. De les experiències èoliques als esports aeris.
10. Dels artefactes mecànics als esports de motor.
11. Dels jocs equestres als esports hípics.
12. Dels mitjans utilitaris de desplaçament als esports de lliscament.
13. De les activitats físiques en el medi natural (sistemes naturals) als esports d'aventura.

Javier Olivera Betrán